

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง เครื่องแบบปลัดอำเภอ: ภาพลักษณ์ ความเหมาะสม และประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาถึงเครื่องแบบต่างๆ ของปลัดอำเภอ ที่มีผลต่อการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิด จินตภาพและประสบการณ์ของประชาชนทั่วไป กับบทบาทและหน้าที่ของปลัดอำเภอ และ 2. เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมของเครื่องแบบต่างๆ ของปลัดอำเภอในสภาวะแวดล้อมปัจจุบัน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของปลัดอำเภอ ซึ่งการศึกษครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รูปภาพ และวิดีโอ ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเครื่องแบบของปลัดอำเภอ และนำข้อมูลที่ได้นำมาแปลงเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ สันทนาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยที่ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาไว้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้เกิดความเบี่ยงเบนจากประเด็นที่ต้องการศึกษาน้อยที่สุดและใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้นทางจากแหล่งข้อมูลบุคคล (Data Triangulation) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดสัมภาษณ์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ประชาชนทั่วไปจำนวน 5 คน 5 กลุ่มอาชีพ 2. ข้าราชการอื่นๆ จำนวน 5 คน และ 3. ปลัดอำเภอ จำนวน 10 คน และคำถามที่ใช้สัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดซึ่งแบ่งออกเป็นสองชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับประชาชนทั่วไป และชุดที่ 2 สำหรับข้าราชการอื่นๆ และปลัดอำเภอ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประเภท	อาชีพ / สายงาน	เพศ	จำนวน (คน)
1	ประชาชนทั่วไป	เกษตรกร	ชาย	1
		พ่อค้า	ชาย	1
		แอร์โฮสเตส	หญิง	1
		นักวิชาการ	ชาย	1
		พนักงานเอกชน	หญิง	1

ตารางที่ 4.1 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ข้อมูลในการวิจัย (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประเภท	อาชีพ / สายงาน	เพศ	จำนวน (คน)
2	ข้าราชการอื่นๆ	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน	หญิง	1
		เจ้าพนักงาน ปปส.	หญิง	1
		ข้าราชการตำรวจ	ชาย	1
		ข้าราชการทหาร	ชาย	1
		แพทย์	ชาย	1
3	ปลัดอำเภอ	ระดับปฏิบัติการ	ชาย	4
			หญิง	1
		ระดับชำนาญการ	ชาย	3
			หญิง	2
รวม				20

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 ประสบการณ์ของการพบเห็นบุคคลในเครื่องแบบข้าราชการ

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนทั่วไป พบว่ากลุ่มนี้มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าเครื่องแบบเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกหน้าที่ของผู้สวมใส่ได้ และจะสามารถจำแนกหน่วยงาน/องค์กรของผู้ที่สวมเครื่องแบบได้ หากผู้นั้นสวมเครื่องแบบพิเศษ เช่น ทหาร ตำรวจ พยาบาล แพทย์ แอร์โฮสเตส พนักงานธนาคาร เป็นต้น แต่หากเป็นข้าราชการพลเรือนในเครื่องแบบสีทากิ ประชาชนจะทราบเพียงว่าผู้สวมเครื่องแบบมีอาชีพเป็นข้าราชการ แต่พวกเขาจะไม่สามารถจำแนกสังกัดของข้าราชการผู้นั้นได้ ถ้าหากไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว หรือเคยพบกันมาก่อนดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณสัญญา (เกษตรกร) “เครื่องแบบนั้นบอกอาชีพได้ครับ ว่าใครทำอาชีพอะไร แต่ว่าเวลาเห็นข้าราชการก็แตกต่างกันไปนะ ถ้าเป็นทหาร ตำรวจ อส. ก็พอแยกได้ แต่ถ้าเป็นพวกใส่ชุดสีทากิก็ 모르หรือ นอกจากจะรู้จักกันมาก่อน เหมือนที่มาเจอปลัด(ผู้ศึกษา)วันนี้ ตอนแรกก็คิดว่าเจ้าหน้าที่ของอำเภอหรือเจ้าหน้าที่เกษตร แต่ต่อไปก็รู้แล้วว่าปลัด ไม่ต้องใส่เครื่องแบบก็รู้แล้วว่าเป็นใคร ถ้าเห็นคนในเครื่องแบบสีทากิ ส่วนมากจะคิดว่าเป็นครูหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านมากกว่า...”

คุณจักรวาล (พ่อค้า) “...ชุดสีทากินั้นดูเหมือนกันหมด ไม่สามารถแบ่งแยกได้ ต่างกับแอร์โฮสเตส หมอ ตำรวจ หรือทหาร ที่เมื่อเดินมาแล้วเรารู้เลยว่าเป็นใคร...”

คุณพุดธิดา (แอร์โฮสเตส) “เครื่องแบบจะช่วยบ่งบอกตัวตนของผู้ใส่ได้ ว่าใครทำหน้าที่อะไร และควรจะต้องปฏิบัติตัวต่อบุคคลอื่นอย่างไร น่าจะเรียกว่าเป็นอัตลักษณ์หนึ่งขององค์กรก็ได้... แต่ถ้าเป็นข้าราชการจะแยกไม่ค่อยออก ก็เห็นว่าเป็นชุดสีก็เหมือนกันหมด อาจจะต้องดูเครื่องหมายหรือป้ายชื่อ แต่ถ้าเป็นหมอ เป็นตำรวจ ก็แยกได้”

คุณกานุมะศวร (นักวิชาการ) “เครื่องแบบบ่งบอกหน้าที่ของคนสวมได้แน่นอน แต่กับข้าราชการจะแตกต่างออกไป ถ้าเป็นข้าราชการพลเรือนก็ใส่เครื่องแบบสีก็เหมือนกันหมด บางครั้งเครื่องแบบของยามก็ไปคล้ายของตำรวจ เครื่องแบบของป่าไม้ก็ไปคล้ายของทหาร จำแนกยากเหมือนกัน”

4.2 ประสพการณ์ของการเป็นบุคคลที่สวมใส่เครื่องแบบปฏิบัติงาน

มีผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนทั่วไปจำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์ในการสวมใส่เครื่องแบบปฏิบัติงาน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

คุณสัญญาชัย (เกษตรกร) “...โดยส่วนตัวที่เคยทำงานโรงงานมาก่อน ก็มีชุดทำงานที่มีชื่อโรงงานติดอยู่ แล้วรูปแบบชุดของแต่ละแผนกมันก็ไม่เหมือนกัน ใส่อะไรมาก็รู้เลยว่าใครทำงานแผนกไหน ชื่อโรงงานก็ติดหลังเรา เวลาประชุมฝ่ายบุคคลก็จะเตือนเสมอถึงการทำตัวในที่ชุมชน (ในขณะที่สวมเครื่องแบบของโรงงาน) เวลาคนของแผนกไหนทำอะไรไม่ได้ ชื่อมันก็เสียไปทั้งแผนก ถ้าร้ายแรงจริงๆ ถ้าแก้ก็ต้องไล่ออก...”

คุณพุดธิดา (แอร์โฮสเตส) “...ส่วนตัวเป็นอาชีพที่ใช้เครื่องแบบ ก็จะมีระเบียบที่เคร่งครัด เช่น ไม่สามารถเดินคิมน้ำได้ เดินคุยโทรศัพท์ไม่ได้ เพราะสายการบินต้องการให้ลูกเรือแสดงความเป็นมืออาชีพเสมอเมื่ออยู่ในเครื่องแบบ เพราะแม้รูปลักษณ์ภายนอกจะเป็นผู้หญิง แต่เมื่อถึงเวลางานเราก็ต้องสามารถสร้างความเชื่อถือให้ผู้โดยสารได้ เพราะหากมีเหตุฉุกเฉิน เขาก็จะได้เชื่อฟังเราอย่างเคร่งครัด”

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการพลเรือนรวมถึงปลัดอำเภอ ทุกคนทราบว่าประชาชนสามารถรับรู้ได้ว่าพวกเขาเป็นข้าราชการ แต่ทุกคนมีประสบการณ์ที่ถูกประชาชนเข้าใจผิดถึงหน่วยงานที่ตนสังกัด โดยเฉพาะการสวมเครื่องแบบสีก็ลงปฏิบัติงานและได้พบปะกับประชาชนเป็นครั้งแรก ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณสุรัสวดี (เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน) “...ก็โดนทักผิดบ่อยๆ ยังเป็นผู้หญิง เวลาลงพื้นที่ ชาวบ้านเขาก็คงไม่คิดว่าจะมาทำงานสายงานอื่นๆ หรือทัก ก็โดนทักเป็นเจ้าหน้าที่เทศบาล หรือครู”

ปลัดนคร “...ชาวบ้านจะแยกเราไม่ได้ว่ามาจากหน่วยงานไหน ชอบโดนคิดว่าเป็นครู เวลาลงพื้นที่ก็สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน บางครั้งเค้าคิดว่าเราเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยซ้ำไป”

ปลัดพิชญ์สินี “...ส่วนมากไม่ค่อยมีใครรู้หรือกว่าเป็นปลัดอำเภอ อาจจะเพราะเป็นผู้หญิง ก็จะรู้
แค่ว่าเป็นข้าราชการ ในส่วนของดิฉันคนจะคิดว่าเป็นครู หรือเป็นเจ้าหน้าที่เทศบาลบ่อยๆ แต่ถ้าลงพื้นที่
แล้วใส่ชุดไพรเวท ก็จะชอบถูกคิดว่าเป็นเด็กฝึกงาน...”

4.3 ความประทับใจเมื่อพบเห็นบุคคลในเครื่องแบบข้าราชการ

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่ ให้ความคิดเห็นว่า บุคคลที่สวมเครื่องแบบ
ข้าราชการนั้น ได้รับการคาดหวัง ว่าจะเป็นผู้ที่ให้บริการประชาชน และมีความคาดหวังว่าจะมีความประพฤติ
ที่ดีเมื่ออยู่ในเครื่องแบบ เนื่องจากผู้ที่เป็นข้าราชการ คือผู้ที่ถูกคัดเลือก เป็นผู้มีความสามารถ ดัง
ความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณจักรารุช (พ่อค้า) “ถ้าพวกพนักงานเอกชนทั่วไปก็คงไม่ได้คิดอะไรถ้าเราไม่ได้ไปใช้บริการ
ก็คงไม่ได้หวังว่าเขาจะมาทำนุนี้ให้เรา แต่ถ้าเป็นข้าราชการในชุดข้าราชการซึ่งคนที่สวมใส่ควรคูมี
ความสุขุม คุณเป็นคนมีการศึกษา เป็นคนที่น่ายกย่อง เพราะชุดข้าราชการมันถูกสร้างรูปแบบมาแล้วว่า
คนที่ใส่อยู่เป็นผู้มีการศึกษาและเป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้รักษากฎหมาย ทำงานเกี่ยวกับกฎหมาย ถ้าใส่ชุด
ข้าราชการไปซื้อเหล้า หรือแค่ไปเดินห้างในเวลาทำงานก็ไม่เหมาะสม เวลาชาวบ้านค้าก็ด่าเหมาวม
นั่นแหละ คารวมหมดทั้งหน่วยงาน ...เครื่องแบบมันมีผลต่อความประทับใจ และสามารถสร้างความอุ่นใจ
ให้ชาวบ้านได้ เช่นถ้าเห็นปลัดอำเภอมารดด้วย ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นขณะนั้นจะได้รับการแก้ไข เพราะถือว่า
เป็นตัวแทนของอำเภอ ของนายอำเภอ ไม่ต่างกับเวลาเห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหาร...”

คุณสัญญาชัย (เกษตรกร) “...หากไม่รู้จักกันก่อนแล้วไม่ได้อยู่ในเครื่องแบบผมก็ไม่ค่อยสนใจหรือ
กว่าเป็นใคร แต่ถ้าเห็นเป็นข้าราชการ ตำรวจ ทหารในเครื่องแบบละก็ สิ่งแรกที่คิดก็คือเขาต้องกำลัง
ทำงานอะไรสักอย่าง ซึ่งคนพวกนี้ชาวบ้านเขาก็หวังแหละว่าจะเป็นที่พักพิงในยามเดือดร้อนได้ ถ้าอยู่ใน
เครื่องแบบผมก็ดูว่าเขาวางตัวอย่างไร บางทีเห็นแค่พวกแต่งเครื่องท่อนแล้วไปเดินห้าง กินเหล้าแล้ว
ยังรู้สึกไม่ดีเลย เพราะเราเห็นท่อนล่างก็ยังพอดูออกว่าเป็นข้าราชการอะไรสักอย่างเรารู้ว่าเวลาราชการ
มันก็โหมงถึงก็โหมง ก็จะรู้สึกไม่ดีต้องคิดในด้านลบเพราะคิดว่าเขากินเงินเดือนของรัฐที่เป็นภาษีของ
ประชาชน...”

คุณพุทธธิดา (แอร์โฮสเตส) “ก็คาดหวังว่าข้าราชการจะให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เพราะก็ทราบ
มาว่าการสอบเป็นข้าราชการก็ต้องคัดคนเก่งๆ เข้ามาเป็นทั้งนั้นและน่าจะเป็นที่พึ่งพาให้ประชาชนได้
คาดหวังว่าจะเป็นคนสุขุม อยู่ในระเบียบวินัย แต่ก็ไม่จำเป็นจะต้องเคร่งครัดตลอดเวลาละ ก็มีผ่อนคลายได้
บ้าง แต่ที่สำคัญคือถ้าอยู่ในเครื่องแบบก็ควรจะรักษาภาพลักษณ์ที่ดี เพราะถือเป็นหน้าตาให้กับองค์กร
ก็คือรัฐด้วย

คุณชลกนก (พนักงานเอกชน) “... ข้าราชการในเครื่องแบบ เราก็แค่หวังว่าเขาจะมีกิริยามารยาทที่สุภาพ ไม่เบ่ง และทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง ...”

4.4 ความประทับใจของผู้สวมใส่เครื่องแบบข้าราชการ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการสวมเครื่องแบบนั้น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ตนเอง และสามารถสร้างความประทับใจให้แก่บุคคลอื่นที่พบเห็นได้ แต่ทว่า การสวมใส่เครื่องแบบนั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมด้วยเนื่องจากเครื่องแบบนั้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์และศักดิ์ของผู้สวมใส่ ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...ต้องบอกว่าครั้งแรกที่ได้สวมเครื่องแบบนั้น เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจมาก แต่ก็ตระหนักดีว่าภาระหน้าที่มันก็จะตามมากับเครื่องแบบนี้ด้วย ตำรวจจะคิดเสมอว่าต้องพร้อมปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลาหากสวมเครื่องแบบอยู่ ไม่ว่าขณะนั้นจะอยู่ในระหว่างเวลาปฏิบัติราชการ หรืออยู่นอกเขตอำนาจสอบสวนของตนหรือไม่ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญานั้น ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจจับกุมได้ทั่วราชอาณาจักร...”

คุณภัทรทิ (เจ้าพนักงาน ปปส.) “...ส่วนตัวคิดว่ามันอยู่ที่ระดับของที่เราได้มองเราด้วย ถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดาทั่วไป โดยเฉพาะต่างจังหวัดก็ถือว่ามองอย่างให้เกียรติมากพอสมควร เพราะข้าราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติในสายตาเค้า ถ้าความคิดเห็นส่วนตัวเครื่องแบบมันควบคุมเราอยู่นะ อย่างน้อยก็ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อยเวลาจะไปโน่นมานี่ เครื่องแบบมันก็แสดงถึงความน่าเชื่อถือ....”

ปลัดพิชญ์สินี “...ตอนแรกก็เฉยๆ กับเครื่องแบบสีทากี เพราะว่าเคยเห็นแม่สวมมาตั้งแต่เด็ก แต่พอได้มาสวมใส่เองครั้งแรก ก็รู้สึกภูมิใจมาก แต่ส่วนมากไม่ค่อยมีใครรู้หรือว่าเป็นปลัดอำเภอ ก็จะรู้แค่ว่าเป็นข้าราชการ...”

...แต่จะรู้สึกได้ถึงความคาดหวังอะไรสักอย่างที่ประชาชนมองเราว่าเขาจับตามองเรา จะไม่กล้าแต่งตัวผิดระเบียบ เช่น ชายเสื้อจะไม่ให้หลุดออกมาเลย แล้วก็ต้องวางตัวให้ดีให้เหมาะสม ถ้าเป็นช่วงเวลาราชการต่อให้มีธุระจำเป็นต้องรีบไปธนาคารหรือไปห้างก็ไม่กล้าไป ตอนเย็นเลิกงานก็จะรีบกลับบ้านไปเปลี่ยนชุดถ้าจะไปที่ไหนต่อ...”

ปลัดคนพรัตน์ “...รับรู้ได้ถึงความคาดหวัง และคิดว่าข้าราชการรุ่นใหม่ทุกคนก็ไม่ได้ยึดถืออำนาจอะไรมาก และคิดว่าตัวเองมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง ก็จะรู้ถึงสิ่งที่ประชาชนคาดหวังในแต่ละภารกิจหน้าที่ของแต่ละคน ก็ต้องทำหน้าที่ให้ดี...”

4.5 การเรียนรู้และแบ่งแยกสังกัดของข้าราชการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชนทั่วไป จะสามารถจำแนกหน่วยงาน/องค์กรของผู้ที่สวมเครื่องแบบได้ หากผู้นั้นสวมเครื่องแบบพิเศษ เช่น ทหาร ตำรวจ พยาบาล แพทย์แอร์โฮสเตส พนักงานธนาคาร เป็นต้น แต่หากเป็นข้าราชการพลเรือนในเครื่องแบบสี kaki ประชาชนจะทราบเพียงว่าผู้สวมเครื่องแบบมีอาชีพเป็นข้าราชการ แต่พวกเขาจะไม่สามารถจำแนกสังกัดของข้าราชการผู้นั้นได้ ถ้าหากไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว หรือเคยพบกันมาก่อนดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณสัญญาชัย (เกษตรกร) “ส่วนมากจะแยกตำรวจกับทหารได้ แต่ถ้าเป็นปลัดอำเภอจะดูไม่ออก ยิ่งถ้ามีอส. (สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน) ก็จะรู้ว่าเป็นอส....”

(ผู้ศึกษาจึงแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่า ปลัดอำเภอก็สามารถใส่ชุด อส. ได้ ถ้าหากได้รับพระราชทานยศกองอาสารักษาดินแดน โดยจำแนกลำดับการบังคับบัญชาที่เครื่องหมาย)

...อืม ถ้าเป็นอย่างนั้น คนทั่วไปก็คงดูไม่ออก ก็คงคิดว่าเป็น อส. เพราะไม่ได้เห็นบ่อย ไม่เหมือนตำรวจทหารที่เรายังดูตัวดูบั้งได้ พอรู้ว่าใครอยู่ระดับไหน

คุณจักรวาล (พ่อค้า) “...ชุดสีากินั้นดูเหมือนกันหมด ไม่สามารถแบ่งแยกได้ ต่างกับแอร์โฮสเตส หมอ ตำรวจ หรือทหาร ที่เมื่อเดินมาแล้วเรารู้เลยว่าใคร...”

คุณพุทธธิดา (แอร์โฮสเตส) “...จะแยกไม่ได้ ไม่รู้เลย”

แม้แต่ข้าราชการด้วยกันเองรวมถึงปลัดอำเภอ ถ้าหากไม่รู้จักกันมาก่อน จะมีความยากลำบากในการจำแนกสังกัดเช่นกัน ว่าใครมีตำแหน่งเป็นอะไร ใครเป็นปลัดอำเภอ ดังนั้นจะต้องอาศัยการเรียนรู้และสังเกตเครื่องหมายหรือป้ายชื่อ (ถ้าหากบ่งบอกตำแหน่ง) ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...แยกไม่ออก คือเครื่องแบบสี kaki ก็คือเครื่องแบบของข้าราชการพลเรือนเหมือนกัน แม้แต่อินทหรณุกี่ใช้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น หากเป็นคนธรรมดาที่ไม่น่าจะแยกออก ผมจะใช้วิธีสังเกตเครื่องหมาย หรือป้ายชื่อถ้ามีบอกตำแหน่งหรือเครื่องหมายอื่นๆ ที่ได้จากการฝึกหลักสูตรต่างๆ มากี่เดาเอา...”

คุณสุรัสวดี (เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน) “...ถ้าไม่รู้จักกันมาก่อนก็จำแนกไม่ได้ อาศัยการสังเกตเครื่องหมายหรือตำแหน่งบนป้ายชื่อมากกว่า...”

นายแพทย์จิรวัดน์ “ถ้าดูจากเครื่องแบบก็แยกไม่ได้ แต่อาจจะดูได้ว่าใครเป็นผู้บังคับบัญชา โดยสังเกตว่าใครเดินนำ ใครเดินตาม แต่ถ้าจะให้ชัดเลยว่าใครเป็นปลัดอำเภอคงทำไม่ได้ คงต้องแอบๆ ดูป้ายชื่อเอา...”

ปลัดนพรัตน์ “ถ้าเป็นข้าราชการทหาร ดำรงก็แยกได้ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ถ้าข้าราชการพลเรือนดูไถ่ๆ ก็อาจจะแยกลำบากหน่อย เช่นเครื่องหมายลี้ภัยที่ปกคอเสื้อก็ใช้กับทุกคนที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย แต่ก็สามารถจำแนกได้ โดยการดูและสังเกตเครื่องหมายดาว 8 แฉก หรือป้ายชื่อ ซึ่งสำคัญ”

ปลัดฉวีวุฒิ “แยกไม่ออก ถ้าไม่ได้ทำงานสายงานนั้นด้วยตนเอง อาจจะรู้แล้วว่ารู้แล้วคนนี้เป็นข้าราชการนะ แต่ถ้าเป็นปลัดอำเภอก็สังเกตจากป้ายชื่อหรือเครื่องหมายดาว 8 แฉก”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักวิชาการ ที่ให้ความเห็นว่าสามารถจำแนกได้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เขาได้ศึกษามาโดยการเรียนรู้จากการสังเกตเครื่องหมาย ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

คุณภานุเมศวร์ (นักวิชาการ) “ถ้าเป็นผมที่เคยศึกษาก็พอจะจำแนกได้ ก็จะต้องดูที่คอว่ามีสัญลักษณ์สิ่งใหม่ ดูที่กระเป๋าดูว่ามีเครื่องหมายดาว 8 แฉกไหม แต่ถ้าประชาชนทั่วไปก็ไม่น่าจะแยกออกได้ เพราะถ้าปลัดอำเภอใส่ชุดสีทึบก็ จะไปเหมือนกับข้าราชการพลเรือนสังกัดอื่นๆ ถ้าใส่ชุดพราง อส. ก็จะไปเหมือนกับอส. หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ไม่มีใครคิดว่าเป็นปลัดอำเภออีก”

4.6 เครื่องแบบข้าราชการกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นแตกต่างออกเป็นสองแนวทางคือ แนวทางที่หนึ่งบอกว่า เครื่องแบบข้าราชการในปัจจุบัน ไม่เหมาะสมกับภูมิอากาศของประเทศไทย และควรมีการปรับเปลี่ยน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณจักรวาล (พ่อค้า) “...ชุดทากินั้นเดินกลางแจ้งจะทำให้เห็นรอยเหงื่อจริงๆ แล้วชุดที่จะใช้ออกพื้นที่ น่าจะเป็นเสื้อที่ระบายอากาศได้ดีเพราะประเทศไทยเป็นเมืองร้อน...”

นายแพทย์จิรวัดน์ “...คิดว่าเครื่องแบบที่ใส่อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีแล้ว อาจจะมีร้อนบ้างก็เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่จะต้องเลือกเสื้อผ้าไปตัด

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...ถ้าเป็นงานที่ต้องปฏิบัติกลางแจ้ง เช่น งานจราจรก็คงจะมีความร้อนและความอึดอัดบ้าง แต่อย่างไรก็เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้...”

ปลัดนคร “...ถ้าต้องลงพื้นที่จริงๆ แล้วเลือกไม่ได้ก็คงไม่ใส่ มันร้อน...”

และอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำให้ความคิดเห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีอากาศที่ร้อน เครื่องแบบอาจจะไม่ระบายอากาศ แต่ทว่าผู้สวมใส่ก็ควรที่จะอดทน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

ปลัดเกียรติพงษ์ “...มันออกแบบมาคืออยู่แล้ว เวลาใส่ลงพื้นที่ชาวบ้านจะได้รับรู้ว่าเราเป็นข้าราชการจะร้อนก็ต้องทน ความดูดี ความน่าเชื่อถือต้องมาก่อน”

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...ถ้าเป็นงานที่ต้องปฏิบัติกลางแจ้ง เช่น งานจราจรก็คงจะมีความร้อนและความอึดอัดบ้าง แต่อย่างไรก็มันเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้...”

4.7 เครื่องแบบข้าราชการกับการปฏิบัติงานต่างๆ

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจะพบว่ามีความเห็นแตกต่างออกเป็นสองแนวทางคือ แนวทางที่หนึ่งที่คิดว่าการออกแบบชุดข้าราชการแบบเดิมนั้นมีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของตนดีอยู่แล้ว ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น

นายแพทย์จิรวัดน์ “...คิดว่าเครื่องแบบที่ใส่อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมดีแล้ว สีก็เป็นสีขาว ซึ่งดีอยู่แล้ว เพราะว่าทำงานสายสุขภาพ สีขาวก็บ่งบอกถึงความสะอาด ความมีสุขอนามัย”

สิบโทแสงตะวัน “...เมื่อก่อนชุดทหารจะเรียกว่าชุดพรางใบไม้ จนเขาปรับเปลี่ยนมาเป็นพรางดิจิทัล ที่ว่ากันว่าเพิ่มสมรรถนะในการหลบหลีกศัตรู อีกอย่างเครื่องแบบทหารก็มีอยู่สองสามรูปแบบอยู่แล้ว แบบชุดพรางก็เอาไว้ทำงานภาคสนาม ชุดอ่อนก็เอาไว้ออกงานพิธีหรือทำงานสำนักงาน ก็เหมาะสมดีแล้ว”

และแนวทางที่สองที่คิดว่าเครื่องแบบข้าราชการ ควรจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานบ้าง ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

คุณสัญญาชัย (เกษตรกร) “...ชุดมันก็จะดูรูปเหมือนของตำรวจ ถ้าใส่ไปงานบุญ งานพิธีมันก็ดูดี แต่ถ้ามันรัดจนเห็นพุงมันก็จะดูไม่ดี เพราะฉะนั้นถ้ามันดูรูปเกินไปเวลาไปจับบ่อนจับอะไรที่ต้องวิ่งใส่ก็ท้อ ร่องเท้าหนัง ก็ไม่น่าจะคล่องแคล่ว น่าจะดูดีเพียงรูปลักษณ์...”

คุณภักทิ (ปปส.) “มันอยู่กับลักษณะงานที่ไปทำด้วยว่าลุยมากน้อยแค่ไหน ซึ่งถ้าเป็นการออกพื้นที่แบบงานพลเรือนทั่วไปก็ไม่มีปัญหาหรอก แต่ถ้าต้องวิ่งต้องลุย ไปบุกป่าฝ่าดงแบบปลัด อันนั้นมีปัญหาแน่ ...ส่วนตัวไม่มีปัญหาค่ะ เพราะทำงานอยู่ในออฟฟิศ”

คุณภานุเมศวร์ (นักวิชาการ) “มีความคิดเห็นว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอ นั้นมีรูปแบบรูปทรงที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่ควรมีสีเด่นชัดและแตกต่างออกไป เนื่องจากปลัดอำเภอ ก็ถือเป็นเจ้าพนักงานของ รัฐที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวนในกฎหมายหลายๆ ฉบับ ดังนั้นก็ควรจะมีเครื่องแบบ พิเศษที่ทำให้รู้ว่าเป็นปลัดอำเภอ เหมือนกับหน่วยงานข้าราชการอื่นๆ ที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวน สอบสวน เช่น ชุดการ ป่าไม้ DSI แต่พอเวลาปลัดอำเภอ ลงพื้นที่ ก็มักจะใส่ชุดออส. ก็โดนเข้าใจผิดอีกว่า เป็น อส. ดังนั้นควรออกแบบสีเครื่องแบบใหม่แล้วใช้การประชาสัมพันธ์เข้าช่วย เพื่อให้สาธารณะรู้ว่า ใครเป็นปลัดอำเภอ”

ปลัดนคร “...ถ้าต้องลงพื้นที่จริงๆ แล้วเลือกไม่ได้ก็คงไม่ได้ใส่ มันร้อน ความทะมัดทะแมงก็ ไม่ได้ ถ้าต้องเข้าไปดับไฟหรือไปทำงานด้านความมั่นคงก็คงไม่ได้ไปจริงๆ มันน่าจะเป็นชุดเฉพาะ หรือระบุให้ มีเครื่องแบบปฏิบัติการไปเลย...

ปลัดพิชญ์สินี “เครื่องแบบสีก็เหมาะสมแล้วกับปลัดอำเภอผู้ชาย ที่มีรูปแบบรัดกุม เนื้อผ้ามีความหนา ทนทานเหมาะสำหรับการลงพื้นที่ แต่ถ้าเป็นปลัดอำเภอผู้หญิง ถ้าเป็นกระโปรง เป็นรองเท้ามียี่ห้อที่ไม่เหมาะ แต่ถ้าเป็นงานพิธีหรือการประชุม กระโปรงก็เหมาะสม...

4.8 เครื่องแบบข้าราชการสมัยนิยม (รูปแบบ ราคา เนื้อผ้า ฯลฯ)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสามกลุ่มให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า รูปแบบของเครื่องแบบข้าราชการนั้น ดีอยู่แล้ว ดูไม่เน้นความเป็นแฟชั่นมากเกินไป แต่ทว่าก็ไม่ได้ดูล้ำสมัย มีความภูมิฐานและดูดี แต่ในเรื่อง การออกแบบสี จะพบความเห็นออกเป็นสองแนวทางคือ 1. สีที่ใช่ก็เป็นสีที่ดีอยู่แล้ว เพราะมีความหมายดี และง่ายต่อการรักษา ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “รูปแบบเครื่องแบบตำรวจที่ใช้อยู่มีความสากล และสีก็เทาก็มีความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่จะมีปัญหาบ้างเวลาไปตัดชุดกันคนละร้าน เพราะสีของผ้าจะมีความต่างกัน เล็กน้อย ถ้ามาอยู่รวมกันหลายๆ คนจะยิ่งเห็นชัด และราคาเครื่องแบบตำรวจนั้นแพง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเคยให้ผ้าแก่ตำรวจชั้นประทวนไปตัดเครื่องแบบเพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่บางคนก็ไม่ถูกใจเนื้อผ้า สุดท้ายเขาก็ให้มาเป็นเงิน พอไปซื้อไปตัดเองก็กลับกลายเป็นว่า แต่ละคนมีโทนสีของเครื่องแบบที่ต่างกัน ไปอีก”

ปลัดนพรัตน์ “คิดว่ารูปแบบเหมาะสมแล้ว รูปทรงก็ดูเหมาะสม ไม่แฟชั่นเกินไป แต่ก็ไม่ได้ล้ำสมัยเกินไป มีความเป็นทางการอยู่ในตัว ส่วนสีก็ก็เป็นสีที่เหมาะสมแล้ว เพราะมีกุศโลบายบางอย่างที่มาด้วยกัน เช่น สีก็เป็นสีของดิน ข้าราชการต้องทำตัวติดดิน หรือเป็นพลังให้แผ่นดิน เป็นต้น”

ปลัดเกียรติพงษ์ “...มันออกแบบมาดีแล้ว เวลาใส่ลงพื้นที่ชาวบ้านจะได้รับรู้ว่าเราเป็นข้าราชการ จะร้อนก็ต้องทน ความคูดี ความน่าเชื่อถือต้องมาก่อน สีกากีก็เหมาะสมแล้วเพราะเป็นสีของดิน เหมาะกับ ข้าราชการ”

ปลัดพิชญ์สินี “เครื่องแบบสีกาก็เหมาะสมแล้วกับปลัดอำเภอผู้ชาย ที่มีรูปแบบรัดกุม เนื้อผ้ามีความหนา ทนทานเหมาะสำหรับการลงพื้นที่ แต่ถ้าเป็นปลัดอำเภอผู้หญิง ถ้าเป็นกระโปรง เป็นรองเท้ามียี่ห้อที่ไม่เหมาะ แต่ถ้าเป็นงานพิธีหรือการประชุม กระโปรงก็เหมาะสม... ส่วนในเรื่องของสี ส่วนตัวคิดว่าควรมีเครื่องแบบพิเศษที่น่าจะดี ที่มีสีแตกต่างออกไป ให้คนที่เห็นทราบว่าเป็นปลัดอำเภอ แต่สีกาก็ไม่เป็นไร เปื้อนยาก...”

และ 2. ควรจะทำให้เครื่องแบบในการปฏิบัติงานเป็นเครื่องแบบพิเศษ เช่น การใช้สีเป็นสัญลักษณ์ เพราะเมื่อบุคคลอื่นเห็นแล้วจะสามารถจำแนกสังกัดได้ทันที ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

คุณภานุเมศวร์ (นักวิชาการ) “มีความคิดเห็นว่า เครื่องแบบของปลัดอำเภอนั้นมีรูปแบบรูปทรงที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่ควรมีสีเด่นชัดและแตกต่างออกไป เนื่องจากปลัดอำเภอถือเป็นผู้แทนของรัฐบาลที่มีอำนาจในการจับกุมและสืบสวนสอบสวนในกฎหมายหลายๆ ฉบับ ดังนั้นก็ควรมีเครื่องแบบพิเศษที่ทำให้รู้ว่าเป็นปลัดอำเภอ...”

ปลัดนคร “...จริงๆ แล้วปลัดอำเภอควรมีเครื่องแบบสำหรับปลัดอำเภอแยกออกมาต่างหาก ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องดูแฟชั่นมาก แต่ควรเป็นเนื้อผ้าที่ระบายอากาศง่าย เปลี่ยนสีที่ใช้ให้มีเอกลักษณ์ อาจจะใช้สีของกรมการปกครองก็ได้”

ปลัดพิชญ์สินี “ส่วนตัวคิดว่าควรมีเครื่องแบบพิเศษที่น่าจะดี ที่มีสีแตกต่างออกไป ให้คนที่เห็นทราบว่าเป็นปลัดอำเภอ...”

ในส่วนในเรื่องราคาดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการรวมถึงปลัดอำเภอจะให้ความเห็นสอดคล้องกันว่ามียาราคาแพง และมีความสิ้นเปลือง ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น

พ.ต.ท.ชงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “ราคาเครื่องแบบตำรวจนั้นแพง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเคยให้ผ้าแก่ตำรวจชั้นประทวนไปตัดเครื่องแบบเพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่บางคนก็ไม่ถูกใจเนื้อผ้า สุดท้ายเขาก็ให้มาเป็นเงิน พอไปซื้อไปตัดเองก็กลับกลายเป็นว่า แต่ละคนมีโทนสีของเครื่องแบบที่ต่างกันไปอีก”

ปลัดคนพรีตัน “เครื่องแบบมีราคาแพง โดยเฉพาะเมื่อรวมราคาของเครื่องหมายเข้าไป ซึ่งจริงๆ แล้วมันน่าจะผิดแนวคิดของความเป็นเครื่องแบบ ส่วนตัวคิดว่าเครื่องหมายเป็นสิ่งสิ้นเปลืองและไร้ประโยชน์มากที่สุด”

4.9 ความเหมาะสมและประสิทธิภาพของเครื่องแบบในการเป็นเครื่องมือเชิงอำนาจ

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นประชาชน ส่วนมากจะเชื่อว่าเครื่องแบบข้าราชการนั้นสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานให้แก่ผู้สวมใส่ โดยเฉพาะประสิทธิภาพในเชิงอำนาจ กล่าวคือ ผู้ที่สวมเครื่องแบบควรจะเป็นผู้นำของสังคม ถ้ามีเหตุฉุกเฉินผู้ที่สวมเครื่องแบบก็ควรจะต้องเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในทันทีทั่วทั้งที่ รวมถึงมองว่าผู้ที่สวมเครื่องแบบเป็นผู้ที่ถืออำนาจบังคับบัญชาและอำนาจในการตัดสินใจด้วย มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดๆ ประชาชนก็มักจะเชื่อฟังคนในเครื่องแบบ ข้าราชการไม่มากนักน้อย ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

คุณสัญญา (เกษตรกร) “มันน่าจะมีผลเวลาเกิดเหตุอะไรสักอย่าง เช่นการเกิดเหตุฉุกเฉิน ชาวบ้านน่าจะต้องการพบคนที่มีอำนาจตัดสินใจเป็นคนแรก ถ้าเห็นคนในชุดอส. มาพร้อมกับคนในชุดสีกากี ก็คงไม่ไปหาอส. แน่นอน (แม้จะมีปลัดอำเภอทำงานร่วมอยู่ในเครื่องแบบ อส. นั้น) คงเดินไปหาคนที่น่าจะมีอำนาจในการสั่งการได้อย่างรวดเร็วมากกว่า...

...ถ้าไม่อย่างนั้นก็ต้องมีสัญลักษณ์อะไรสักอย่าง เช่น ป้ายห้อยคอเหมือนในหนัง ให้ดูออกไปเลยว่าเป็นใคร ให้ทราบว่าคนไหนเป็นคนบังคับบัญชา”

คุณจักรวาล (พ่อค้า) “...ถ้าคุณลงพื้นที่มาเจอชาวบ้านเป็นหมู่คณะ แต่ใส่เครื่องแบบสีกากีเหมือนกัน มันก็มีผลนะ ชาวบ้านแยกไม่ออกหรือกว่าใครเป็นใคร แบบที่บอกไปว่าที่แยกออกเลยแน่นอนก็คือตำรวจ ทหาร แต่ถ้าอยากขอความช่วยเหลือจากปลัดอำเภอจากนายอำเภอจะไปหาคนใส่ชุดสีกากีคนไหนล่ะ ที่เห็นบ่อยก็คือ ปลัดจะไม่ค่อยใส่เครื่องแบบ จะแต่งตัวธรรมดา ยิ่งทำให้ดูยากไปอีก...

...พอเราไม่เห็นว่ปลัดออกทำงานนอกที่ว่าการอำเภอด้วยก็คิดไปเสียว่างานปลัดก็คือเช่นเอกสาร บันทึทำงานนั่นแหละ อีกอย่าง คือ มันมีปัญหาดอนการบังคับบัญชา การออกคำสั่ง คนดูไม่ออกหรือกว่าควรจะฟังใคร...”

คุณกานเมศวร์ (นักวิชาการ) “ประชาชนเวลาเห็นคนที่แต่งเครื่องแบบเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ แน่นอนอยู่เลยว่าประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือเป็นพิเศษ ถือว่าเครื่องแบบช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการบังคับบัญชา ในการใช้อำนาจตามกฎหมาย”

สอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการทั่วไปและปลัดอำเภอ ที่ส่วนใหญ่เห็นว่า หนึ่งในประสิทธิภาพของเครื่องแบบคือการเป็นเครื่องมือในเชิงอำนาจ ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...เครื่องแบบตำรวจเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของหน่วยงาน และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สวมใส่แต่ทั้งนี้ต้องยกเว้นในสายงานสืบสวน หรืองานในทางลับ การไม่สวมเครื่องแบบยังงี้ก็ให้ประสิทธิภาพมากกว่า เวลาปลอมตัวอะไรก็จะง่าย แต่ทั้งนี้การทำงานจะต้องใช้ความรัดกุมและชำนาญมากกว่าปกติ...

...เครื่องแบบตำรวจจะเรียกว่ามันดูดีสำหรับคนที่เห็นก็ได้ แม้แต่ตำรวจด้วยกันเองเห็นคนในเครื่องแบบตำรวจด้วยกันก็ยิ่งจะรู้สึกเกรงๆ แน่นอว่ามันทำให้คนทั่วไปที่พบเห็นรู้สึกถึงความน่าเกรงขาม (ไม่ใช่เกรงกลัว) แต่ที่เคยเจอเหตุที่ใส่เครื่องแบบตำรวจแล้วเดินๆ อยู่ มีคนวิ่งหนีเลยก็มี เราก็ต้องตามจับ เพราะว่าพฤติกรรมนั้นส่อพิรุณ จับกุมได้ก็ค่อยสืบสวนกันอีกครั้งว่าที่วิ่งหนีเพราะอะไร...

ส่งผลอย่างแรกเลยคือเรื่องของความมั่นใจ เพราะเครื่องแบบนั้นเป็นเหมือนสัญลักษณ์ เดินไปไหนใครก็รู้ว่าเป็นตำรวจ ”

คุณสุรัสวดี (เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน) “...การใส่เครื่องแบบลงพื้นที่นั้น ดีตรงที่ชาวบ้านที่พบเห็นเราก็อะไรก็เกรงใจเรา จะทำอะไรก็มักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แม้ส่วนตัวคิดว่าเครื่องแบบสีกากีนั้นดูเป็นทางการมากเกินไป พอลงพื้นที่ชาวบ้านมักจะเห็นเราเป็นเจ้านายซึ่งบางครั้งมันก็ทำให้เราทำงานยาก เพราะชาวบ้านเค้าเห็นว่ามาจากทางการ ข้อมูลบางอย่างที่เราต้องการเขาก็เลยปกปิด ไม่พูดความจริง แต่มันก็ทำงานง่ายกว่าไม่ใส่เครื่องแบบ...”

ปลัดนคร “...ถ้าต้องใส่เครื่องแบบสีกากีทำงานนอกที่ตั้ง คิดว่ามันยากต่อการบังคับบัญชา บางทีก็คิดว่าเราเป็นพ่อหลวงเลยไม่ค่อยฟัง ใส่ชุดพราง อส.ก็คิดว่าเราเป็นอส. ถ้าเป็นพรางเขียวก็คิดว่าเราเป็นป่าไม้ ที่เป็นแบบนี้เพราะเค้าไม่ค่อยรู้ว่าปลัดอำเภอทำหน้าที่อะไร จริงๆ แล้ว ถ้าเครื่องแบบที่เราใส่นั้นทำให้คนภายนอกรู้ว่าเราเป็นปลัดอำเภอ ยิ่งถ้าปลัดอำเภอใส่เหมือนกันทั่วประเทศ มันจะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้กับกรม (กรมการปกครอง) เป็นอย่างมาก เพราะเวลาพวกเราลงพื้นที่ เค้าก็จะเห็นว่าปลัดอำเภอกำลังทำงานอยู่ บางทีเวลาออกสื่อ เป็นผลงานของกรมก็จริง แต่คนดูหลายคนเค้าก็ไม่รู้หรือกว่าใครเป็นใคร เห็นเค้าไปตรวจจับนู่นนี่ก็ไม่ได้คิดว่าเป็นปกครอง คิดว่าเป็นตำรวจ...”

ปลัดพิชญ์สินี “...การใส่เครื่องแบบทำงานลงพื้นที่นั้นก็มีข้อดี แม้ประชาชนจะไม่รู้จักเรามาก่อน แต่ส่วนมากก็จะถามๆ กันว่าเราเป็นใคร หรืออาจจะมีคนแนะนำ ก็จะได้ความร่วมมือในการทำงานดีขึ้น ความเห็นส่วนตัวคือถ้าชาวบ้านรู้ว่าเราเป็นปลัดอำเภอ เขาจะยังให้ความร่วมมือกับเรามากยิ่งขึ้นไปอีก เหมือนเขาให้ความไว้วางใจ...”

4.10 ความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบในการเชิงกายภาพ

ผลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบข้าราชการนั้น ยังไม่เหมาะกับการปฏิบัติงานภาคสนาม ที่ควรสามารถระบายอากาศได้ดี ต้องการความทะมัดทะแมง มีคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะรูปแบบของข้าราชการผู้หญิง ยกตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

พ.ต.ท.ธงชัย (ข้าราชการตำรวจ) “...ถ้าเป็นงานที่ต้องปฏิบัติกลางแจ้ง เช่น งานจราจรก็คงจะมีความร้อนและความอึดอัดบ้าง แต่อย่างไรก็จะเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้...”

คุณสุรัสวดี (เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน) “...เวลาใส่กระโปรงก็เดินเหินลำบาก จะทำอะไรก็ต้องระวังตัวไปหมด ไม่คล่องตัว...”

คุณภัทรพี (เจ้าพนักงาน ปปส.) “...ถ้าเป็นงานของ ข้าราชการพลเรือนทั่วไป การสวมชุดาก็ไปพบปะชาวบ้าน ทำงานในออฟฟิศ หรือการไปประชุมต่างๆ ก็คิดว่าเหมาะสมแล้วแต่ถ้าเป็นภาคสนามแบบงานสายปราบต้องไปปิดล้อม จับกุม ก็คงไม่เหมาะ ยิ่งกระโปรงยังเป็นอุปสรรค...”

ปลัดนคร “ใส่รูปแบบลงไปทำงานกลางแจ้งก็ร้อน ก็อึดอัด คิดว่ามันลดทอนประสิทธิภาพการทำงานของตัวเองลงไป...”

ปลัดสุรสิทธิ์ “...จากประสบการณ์แล้ว ถ้าเป็นการทำงานออฟฟิศ งานประชุมหรืองานพิธีการ มันก็พอไหว แต่ถ้าต้องลงพื้นที่ก็ขอเปลี่ยนเป็นชุดอื่นที่มันเหมาะสมกับงานกว่านี้ ไม่อย่างนั้นก็ทำงานไม่คล่องตัว ไม่ทะมัดทะแมงการใส่ชุดก็ทำงานลงพื้นที่ภาคสนาม ไม่มีความเหมาะสมก็ลองศึกษาใส่เสื้อฟิตๆ ใส่รองเท้าคัทชูไปใส่จับค่ายาสิ ไม่น่าจะตามใครทัน...”

ปลัดพิชญ์สินี “...บอกตรงๆ เลยว่าในฐานะที่เป็นปลัดอำเภอผู้หญิง รูปแบบสีเทาที่เป็นกระโปรง และต้องใส่รองเท้าหนังนั้นสร้างความลำบากในการลงพื้นที่มาก เคยมีประสบการณ์ตรงที่ต้องไปลงพื้นที่กะทันหัน รู้สึกได้เลยว่า กระโปรงทำให้การก้าวขึ้นรถและการเดินมีความลำบาก รองเท้าหนังก็ทำให้เจ็บเท้า แต่ในส่วนของเนื้อผ้าที่หนา คิดว่าแม้จะร้อนแต่น่าจะช่วยป้องกันกิ่งไม้หรือหนามได้ดี...”

4.11 รูปแบบไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

ทั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ 3 คน ที่มองว่ารูปแบบไม่ได้ส่งผลอะไรต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเลย ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

คุณชลกร (พนักงานเอกชน) “...จริงๆ แล้วรูปแบบ ไม่น่าจะทำให้การทำงานดีขึ้นหรือลดลง รูปแบบเป็นเหมือนตัวบ่งบอกบทบาทหน้าที่ และให้ตัวบุคคลตระหนักถึงหน้าที่มากกว่า แต่มันช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ได้ ทั้งของคนใส่เอง และก็ของหน่วยงาน ที่จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเป็นหนึ่งเดียวกัน...”

คุณภัทร (เจ้าพนักงาน ปปส.) “...รูปแบบนั้นส่งผลต่อแค่ภาพลักษณ์ เพราะชุดมันแสดงถึงความเป็นข้าราชการ แต่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความทุ่มเทตั้งใจอยู่ที่ทัศนคติของข้าราชการแต่ละคน ไม่เกี่ยวกับรูปแบบ...”

ปลัดคนพรัตน์ “ภารกิจงานในปัจจุบันของข้าราชการ ควรจะเรียกว่าเป็นการให้บริการประชาชน ดังนั้น เรื่องของรูปแบบนั้นไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องของประสิทธิภาพการทำงานเลย การคิดเครื่องหมายว่าฉันไปอบรมหลักสูตรนี้ฉันต้องเอามาติดพระพุทธรูป กลับกลายเป็นเรื่องของการแสดงอำนาจมากกว่า การให้บริการประชาชน ทำให้ผู้ที่มารับบริการรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกัน กลายเป็นรูปแบบที่เราให้ความสำคัญกันนั้น ไม่ได้สะท้อนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการให้บริการประชาชนอย่างแท้จริง

การให้บริการสาธารณะนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องใส่รูปแบบ ใส่อะไรก็ได้ที่ทำงานแล้ว คล่องแคล่วทะมัดทะแมง โดยความคิดเห็นส่วนตัว คิดว่ารูปแบบมีข้อเสียมากกว่าประโยชน์”

4.12 ข้อสังเกตอื่นๆ

ผู้ศึกษาได้ทำการสอบถามถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลด้านอื่นๆ ที่ผู้ศึกษาอาจมองข้ามประเด็นไป พบว่า มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

4.12.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเกษตรกร มีความรู้สึก ว่า ในบางครั้งรูปแบบก็ก่อให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้น ให้คนในเครื่องแบบมีความเป็นเจ้านายที่ต้องให้เกียรติ ให้ความเกรงใจ ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณสัญญา (เกษตรกร) “...เครื่องแบบข้าราชการยังมีความสำคัญอยู่ เพราะหากชาวบ้านอย่างพวกผมมีความเดือดร้อน ก็จะได้รู้ว่าจะไปหาใคร แต่ถ้าเป็นปลัดอำเภอก็ยากให้มีข้อสังเกตว่าคนไหนเป็นเราจะได้เข้าไปหาได้ถูกคน เวลาลงพื้นที่แล้วเราต้องการคำชี้แจง เราจะได้ถามได้ถูกคน แต่รูปแบบมันจะมีส่วนที่ทำให้เราดูห่างเหิน หรืออยู่กันคนละระดับชั้น อาจจะต้องลดความเป็นกันเองน้อยลง แต่ถ้าได้รู้จักมักคุ้นกันแล้ว หรือเป็นเพื่อนกันก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร”

4.12.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าพนักงาน ปปส. เชื่อว่าเครื่องแบบข้าราชการเป็นเครื่องมือส่งเสริมภาพลักษณ์เท่านั้น ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

คุณภักดิ์ (เจ้าพนักงาน ปปส.) “...เครื่องแบบนั้นส่งผลต่อแค่ภาพลักษณ์ เพราะชุดมันแสดงถึงความเป็นข้าราชการ แต่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความทุ่มเทตั้งใจอยู่ที่ทัศนคติของข้าราชการแต่ละคน ไม่เกี่ยวกับเครื่องแบบ...”

4.12.3 ปลัดอำเภอคนหนึ่งให้ข้อสังเกตว่า การสนับสนุนภาพลักษณ์ให้ปลัดอำเภอนั้น นอกจากจะใช้เครื่องแบบเป็นเครื่องมือหนึ่งแล้ว ยังต้องอาศัยแนวทางอื่นๆ ประกอบด้วย

ปลัดสุรสิทธิ์ “การที่คนเค้าจะรู้หรือไม่ว่าเราเป็นปลัดอำเภอ ส่วนตัวคิดว่าขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่คิดว่าเครื่องแบบก็มีส่วนในการสร้างภาพจำให้ประชาชน และแม้ภาพลักษณ์ของการทำงานนอกที่ตั้งส่วนมากก็จะเป็นตำรวจหรือทหาร เราก็ควรจะไปเรื่อยๆ ตามภารกิจที่เรามีให้ติดตามประชาชน เน้นการประชาสัมพันธ์ ที่สำคัญที่สุด คือนั่นผลการปฏิบัติงานซึ่งอาจจะต้องใช้เวลา แต่ก็สิ่งสำคัญที่ต้องทำ”

4.12.4 ปลัดอำเภอคนหนึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการยกเลิกเครื่องหมาย ให้คงเหลือแต่เครื่องแบบที่เป็นเสื้อฟ้าเท่านั้น ดังความคิดเห็นต่อไปนี้

ปลัดคนพรัตน์ “เครื่องแบบปลัดอำเภอควรมีการยกเลิกเครื่องหมายให้หมด ให้เหลือเพียงรูปแบบ รูปทรง สีของเครื่องแบบ และป้ายชื่อที่เหมือนกันก็พอ เนื่องจากเครื่องหมายเหล่านั้น นอกจากจะมีราคาแพงแล้ว ยังเป็นสื่อที่แสดงถึงอำนาจมากกว่าการให้บริการประชาชน ดังนั้นพอคนมาสวม ก็รู้สึกว่าคุณมีอำนาจ ตัวเองอยู่เหนือกว่าคนอื่น กลับกลายว่าคุณไม่ได้เป็นผู้ให้บริการประชาชนอีกต่อไป”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved